

Odštetna odgovornost u sportu

Primorac, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:538946>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za trgovačko pravo i pravo društava

Lucija Primorac

ODŠTETNA ODGOVORNOST U SPORTU

Diplomski rad

Mentor: prof.dr.sc. Siniša Petrović

Zagreb, listopad 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Lucija Primorac pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Lucija Primorac (v.r.)

Sadržaj

1. UVOD	2
2. PRAVNI IZVORI	3
2.1. Općenito o pravim izvorima za odštetnu odgovornosti	3
2.2. Posebni pravni izvori sportskog odštetnog prava	3
2.2.1. Sportska pravila kao autonomni pravni izvor	3
3. OPĆE PRETPOSTAVKE ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU	5
3.1. Subjekti	6
3.2. Štetna radnja	7
3.3. Šteta	8
3.4. Uzročna veza između štete i štetne radnje	10
3.5. Protupravnost	11
3.5.1. Isključenje protupravnosti	11
4. SUBJEKTIVNA ILI OBJEKTIVNA ODGOVORNOST ZA ŠTETU?	14
4.1. Subjektivna odgovornost	14
4.2. Objektivna odgovornost	16
4.3. Sudska praksa	17
5. ODGOVORNOST ORGANIZATORA SPORTSKOG NATJECANJA	18
5.1. Organizator sportskog natjecanja	18
5.2. Osnove odgovornosti za štetu	19
6. POVREDA PRAVA OSOBNOSTI U SPORTU	21
7. POPRAVLJANJE ŠTETE	23
7.1. Imovinska šteta	23
7.2. Neimovinska šteta	24
8. ZAKLJUČAK	26
9. LITERATURA	27

1. UVOD

Sportsko pravo je relativno mlada grana prava. Možemo reći da je sport kao aktivnost star koliko i čovječanstvo, ali pravna regulativa sporta kao posebna pravna grana, poprilično kaska. Sport je na svom razvojnem putu doživio veliku transformaciju. Na samom početku predstavljao je način jačanja tijela u svrhu lova, a danas je aktivnost koja ima veliki društveni značaj. Jasno je da su od samih početaka održavanja organizirane sportske igre postojala i sportska pravila različitog civilizacijskog dosega, no sportsko pravo, kao posebna pravna grana, nije se razvilo sve do prošlog stoljeća.¹

Sportsko pravo se razvija velikom brzinom nastojeći tako pravno obuhvatiti sve izazove s kojima se susreće suvremeni sport, koji je danas sve izazovnije, brži i opasniji te iziskuje velike napore sportaša.²

Jasno je da takav ubrzani razvoj oblika sportskih aktivnosti, sportskih rezultata i ciljeva rezultira i većim rizikom za sve sudionike i to, ne samo one koji se njime žele baviti, već i one koji kao gledatelji sudjeluju na sportskim natjecanjima. Rizik od sportskih ozljeda danas je veći nego ikada, kao i šteta koju mogu pretrpjeti bilo koji sudionici u svezi s igrom. Dakle, sve osobe koje sudjeluju u sportu izložene su riziku štete, kako sami sportaši tako i organizatori, gledatelji, suci, treneri i svi ostali koji sudjeluju u sportskoj aktivnosti.

Iz prethodno navedenog se može zaključiti da su danas ulogi u sportu sve veći, čime su veće i štete koje sudionici u sportu mogu pretrpjeti. Pravna regulativa sportskih ponašanja ne bi bila ni od kakvog značaja kad je ne bi pratila i odgovornost sportskih aktera. Posebno ovdje treba staviti naglasak na sportska pravila kojima se uređuje ponašanje sudionika u sportskoj igri, a koja imaju važnu ulogu u utvrđivanju postojanja protupravnosti određenih ponašanja u sportu.

Odgovornost se javlja i kao građanskopravna odgovornost za štetu, a sve ovisno o vrsti pravila koja su u konkretnim slučajevima prekršena. Pravni okvir odštetne odgovornosti u sportu je taj koji svim sudionicima daje jamstvo da će im, u slučaju nastanka štete uslijed protupravnog ponašanja drugih sudionika, ona biti potpuno naknađena.³

¹ Kačer, Hrvoje; Kačer, Blanka; Čizmić, Jozo, Uvod, u: Kačer, Hrvoje et al., Sportsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2018., str. 18 – 21.

² Ibid.

³ Kačer Blanka; Ostojić, Fani Milan; Bogović, Ana-Maria, Odštetna odgovornost u sportu (hrvatsko pozitivno pravo), Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 59, br.2, 2022, str. 352.

2. PRAVNI IZVORI

2.1. Općenito o pravim izvorima za odštetnu odgovornost

U hrvatskom pravnom sustavu temeljni propis kojim se uređuje odgovornost za štetu je Zakon o obveznim odnosima.⁴ Zakonom su propisane pretpostavke odgovornosti, definirane su krivnja i šteta te su određeni slučajevi u kojima se odgovara bez obzira na krivnju i slučajevi u kojima se štetnik oslobađa odgovornosti, kao i oblici popravljivanja štete. Pravila Zakona o obveznim odnosima primjenjuju se na sve slučajeve nastanka štete, osim ako postoje posebni propisi koji uređuju specifične pravne odnose.

2.2. Posebni pravni izvori sportskog odštetnog prava

Zakon o sportu⁵, iako opsežan, ne uređuje pitanje odgovornosti za štetu, pa se i za sport primjenjuju odredbe ZOO-a. Šteta koje se mogu povezati sa sportom u nekim od slučajeva proizlaze iz ponašanja publike i organizatora sportskog natjecanja. Naime, u našem pravnom sustavu postoji poseban zakon koji regulira uvjete pod kojima se sportske priredbe smiju održavati i pravila ponašanja gledatelja na istima. To je Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima.⁶ Iako zakon ne sadrži izravne odredbe o odgovornosti za štetu, on ima važnost za neka pitanja odgovornosti jer definira protupravno ponašanje. Dakle, zakonske odredbe su ključne za jedan od elemenata odgovornosti, protupravnost.⁷

2.2.1. Sportska pravila kao autonomni pravni izvor

Sportska pravila svrstavamo u autonomne izvore iz razloga što se ne donose prema propisanoj zakonskoj proceduri. Ona obvezuju samo one koji, bilo izričito, prešutno ili konkludentno pristaju biti podvrgnuti njima. Sportska pravila su norme koje definiraju ponašanje sudionika u sportskom sustavu prilikom obavljanja sportskih aktivnosti i djelatnosti,

⁴ Zakon o obveznim odnosima NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23

⁵ Zakon o sportu NN 141/22

⁶ Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima NN 117/03, 71/06, 43/09, 34/11, 114/22

⁷ Gliha, Igor, Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu, u: Kačer, Hrvoje et al., Sportsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2018., str. 233-234.

s ciljem specifične zaštite pravnih dobara. Pojam "sportska pravila" ključan je za sve propise koje donose sportska udruženja i savezi.⁸

Položaj sportskih pravila u pravnom sustavu ponešto je drukčiji od položaja drugih autonomnih vrela, prije svega samom činjenicom da sportska pravila mogu nalagati ponašanja koja su suprotna općim pravilima, što inače pri samouređenju nije dopušteno. Sportska pravila mogu obvezivati i osobe izvan kruga onih koji su sami uredili svoje odnose, tj. pojedince koji nisu članovi organizacija koje donose ta pravila niti se bave određenim sportom unutar tih organizacija. Budući da sportska pravila nisu donesena zakonodavnom procedurom niti objavljena u službenim glasilima, ne mogu biti općeobvezatna te obvezuju samo one koji su se sami obvezali poštovati ih. Ipak, kao što je ranije spomenuto, ta pravila mogu također obvezivati i osobe koje nisu dio organizacija koje ih donose. Sportska pravila imaju takav položaj zahvaljujući važnosti sporta za društvenu zajednicu.⁹

U Hrvatskoj su priznati sportovi oni koji su uvršteni u Nomenklaturu sportova i sportskih grana Hrvatskog olimpijskog odbora. Svi uvršteni sportovi smatraju se djelatnostima od velikog društvenog interesa te je krovnim sportskim organizacijama dopušteno da za obavljanje sportske djelatnosti uređuju pravila koja obvezuju pojedince na određeno ponašanje samom činjenicom dobrovoljnog sudjelovanja u sportu.

Društveno značenje sporta naglašeno je i na razini Europske unije i Vijeća Europe u dokumentima koji obvezuju i Hrvatsku. Kao punopravna članica Europske unije, Hrvatska je obvezna poštovati i primjenjivati pravo EU. Stoga, među pravnim izvorima valja navesti Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europske zajednice te svih država članica, kao i sve pravne norme EU. U okviru Europske unije ističe se Deklaracija Europskog vijeća o posebnim značajkama sporta i njegovoj društvenoj ulozi u Europi, koja naglašava da se sport temelji na ključnim društvenim, obrazovnim i kulturnim vrijednostima, promiče integraciju, sudjelovanje u društvenom životu, toleranciju, prihvaćanje različitosti te poštovanje pravila.

Prepoznajući značajnu društvenu ulogu sporta, Europska komisija donijela je Bijelu knjigu o sportu, u kojoj se sport opisuje kao rastući socijalni i ekonomski fenomen važan za strateške

⁸ Ibid., str. 235.

⁹ Ibid.

ciljeve prosperiteta i solidarnosti. Na temelju toga, Bijela knjiga postavlja planove Europske komisije za budući razvoj sporta.¹⁰

Za određene sportove postoje posebni propisi koji reguliraju pravila ponašanja u specifičnim situacijama. Takvih propisa nema mnogo, a uglavnom se radi o podzakonskim aktima poput pravilnika. Ovi pravilnici odnose se na mali broj sportova (moglo bi se reći da su prilično rijetki) i obično reguliraju ponašanje u sportovima u kojima postoji povećana opasnost od sudara.¹¹ Primjer takvog propisa je Pravilnik o sigurnosti na uređenim skijalištima.¹²

Može se zaključiti da sportska pravila nisu općeobvezujući pravni propisi, no zbog svoje obvezatnosti za sportaše koji se bave sportovima reguliranim tim pravilima, mogu igrati ulogu u određivanju njihove odgovornosti za štetu. Iako su sportska pravila specifične prirode, ne bi ih trebalo primjenjivati kao samostalna pravila u sporovima za naknadu štete u sportu. Umjesto toga, ona bi trebala služiti kao dodatni kriterij za ocjenu ponašanja počinitelja štete, odnosno sportaša koji sudjeluju u određenom sportu.¹³

3. OPĆE PRETPOSTAVKE ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU

Radi jasnoće i potpunosti, potrebno je analizirati opću problematiku odštetne odgovornosti. Temeljni propis koji u hrvatskom pravnom sustavu uređuje pitanja odštetne odgovornosti je Zakon o obveznim odnosim. U suvremenoj pravnoj teoriji, odgovornost za štetu definira se kao obveznopravni odnos u kojem je jedna strana dužna nadoknaditi štetu koju je prouzročila drugoj strani.

Pretpostavke odgovornosti za štetu su: subjekti (štetnik i oštećenik), štetna radnja, šteta, uzročna veza te protupravnost.

¹⁰ White Paper on Sport, COM/2007/0391 final od 11. srpnja 2007., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0391>

¹¹ Kačer, Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3), str. 360.

¹² Pravilnik o sigurnosti na uređenim skijalištima, NN 91/2023

¹³ Gliha, Igor, Protupravnost kao pretpostavka građanskopravne odgovornosti za štetu nastalu u športu, u: Privreda i pravo, Udruženje društava pravnika u privredi Hrvatske, Zagreb, vol. 32., br. 11- 12,1993, str. 950.

3.1. Subjekti

Uvjet nastanka štete je postojanje štetnika i oštećenika. Oštećenik može biti svaki pravni subjekt i za svojstvo oštećenika nije potrebno neko drugo svojstvo osim pravne sposobnosti. Dakle, dovoljno je da može biti nositelj prava i obveza. Međutim, za podnošenje zahtjeva potrebno je imati poslovnu sposobnost. Oštećenik koji nema poslovnu sposobnost neće moći samostalno podnijeti zahtjev, već će to morati učiniti njegov skrbnik ili zakonski zastupnik. Poslovna sposobnost se prema zakonu stječe u pravilu punoljetnošću, dok je pravne osobe stječu na dan svog osnivanja.

Štetnik može biti svaka fizička i pravna osoba, ali za nju neće odgovarati svi. Bitna pretpostavka je mogućnost rasuđivanja i shvaćanja svoga postupanja. Također, neće odgovarati ni djeca do sedme godine, a ni od sedme do četrnaeste osim ako se dokaže da su bili sposobni za rasuđivanje. Ako dijete ima deliktну sposobnost, solidarno s njime odgovarat će njegovi roditelji odnosno skrbnici, ali kad je riječ o štetama koje nastanu u sportu, umjesto njih odgovarat će sportsko društvo odnosno trener kao zaposlenik toga društva.¹⁴

Postoje i slučajevi privremene neubrojivosti. U takvim situacijama osoba neće biti odgovorna za štetu samo ako se u takvo stanje dovela bez vlastite krivnje, ali će tada odgovornost snositi osoba koja ju je dovela u to stanje. Ako je, međutim, riječ o vlastitom propustu, primjenjuje se institut *actiones liberae in causa* (skriviljena neuračunljivost), što predstavlja iznimku od općih pravila o neubrojivosti i krivnji. Iako u trenutku počinjenja štete njezine radnje nisu bile slobodne, procjenjuje se njezina namjera u prethodnom stanju, ako je tada bila uračunljiva.¹⁵

Ako sportaš nije deliktно sposoban, a to bi bilo dijete do sedme godine odnosno do četrnaeste te osobe koje nisu sposobne za rasuđivanje, umjesto njih za štetu odgovaraju njihovi zakonski zastupnici odnosno skrbnici ili sportska društva čiji su član.

Do odgovornosti sportskog društva može doći i ako je štetu počinila deliktно sposobna osoba. To će biti u slučaju ako su sportaši u odnosu zaposlenika i prouzroče štetu na sportskom događaju. Odgovarat će u skladu s člankom 1061. Zakona o obveznim odnosima, kao poslodavac. Ako sportaš namjerno ili krajnjom nepažnjom prouzrokuje štetu, oštećenik će moći birati od koga će zahtijevati popravljjanje štete, neposredno od sportaša ili sportskog društva.

¹⁴ Op. cit. (bilj. 7), str. 241.

¹⁵ Ibid., str. 242.

Ako nenamjerno prouzrokuje štetu, oštećenik može zahtijevati popravljjanje štete samo od sportskog društva. Nakon što sportsko društvo popravi štetu, može se regresno naplatiti od sportaša, ako je štetu prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom.¹⁶

Ako sportaš ima sklopljen ugovor o radu sa sportskim društvom, postojat će solidarna odgovornost sportskog društva za štetu. U Hrvatskoj, na žalost, radni ugovori postoje samo u profesionalnom nogometu, i to isključivo u muškoj seniorskoj konkurenciji. Jedino natjecanje koje je nacionalni sportski savez, odnosno HNS, definirao kao profesionalno te priznato od UEFA-e, jest najviši rang seniorskog natjecanja za muškarce – SuperSport Hrvatska nogometna liga, u kojoj sudjeluje deset prvoligaških klubova.¹⁷ U prvom rangu natjecanja sudjeluje deset klubova, dok u drugom rangu imamo 12 klubova, svaki s najmanje 25 registriranih igrača. Međutim, samo mali dio igrača ima sklopljene ugovore o radu. Od minimalno 550 ugovora koji postoje, od ove natjecateljske sezone samo 60 su ugovori o radu. To upućuje na pojavu diskriminacije među sportašima unutar istog kolektiva – jedne skupine radnika, gdje neki imaju radni odnos, a drugi su samozaposleni. Iako je teoretski moguće sklopiti ugovor o radu, klubovi, koji su često u boljoj pregovaračkoj poziciji, igračima obično nude opcije koje su za njih financijski i administrativno povoljnije. Također, važno je napomenuti da ugovori o radu rijetko postoje u financijski najjačim klubovima, poput GNK Dinamo Zagreb, HNK Hajduk Split, HNK Rijeka i NK Osijek. Dakle, vrlo mali broj sportaša u Hrvatskoj ima sklopljen ugovor o radu. Većinom su to ugovori o profesionalnom igranju koje možemo okarakterizirati kao neki hibrid ugovora o radu i ugovora o djelu, pa tako možemo zaključiti da je solidarna odgovornost sportskog društva u Hrvatskoj zapravo rijetkost.¹⁸

3.2. Štetna radnja

Štetna radnja je svako djelovanje ili propuštanje djelovanja koje prouzrokuje štetu oštećeniku. Štetna radnja može biti rezultat građanskog delikta (izvanugovorna odgovornost) ili povrede postojećeg ugovora (ugovorna odgovornost). Osnovna karakteristika građanskog delikta je nedostatak prethodnog ugovornog odnosa među stranama. Dakle, građanskim deliktom stvara se novi odnos između štetnika i oštećenika kakav do tada nije postojao. Svaka

¹⁶ Gliha, op.cit. (bilj. 7), str. 233-234.

¹⁷ Smokvina, Vanja, Profesionalni sportaši i posebnosti njihova radnopravnog odnosa – u prilog raspravi o Zakonu o sportu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 73, br. 2-3, 2023, str. 298.

¹⁸ Ibid., str. 301.

radnja ili propust koji nanose štetu drugome, a nisu povezani s kršenjem ugovornih obveza, mogu se smatrati građanskim deliktom. U tom slučaju između štetnika i oštećenika nastaje nova, samostalna obveza naknade štete.¹⁹

Štetnu radnju predstavlja svako djelovanje ili propuštanje djelovanja (nemar) koje dovodi do štete. Primjer štetnog djelovanja bio bi prekršaj kojim se uzrokuje ozljeda drugog igrača. Primjer prouzrokovanja štete propuštanjem u sportu može biti situacija u kojoj sudac ne zaustavi igru unatoč očiglednoj opasnosti za igrače. U stranoj sudskoj praksi nalazimo značajan pravni slučaj u kontekstu ragbija i odgovornosti u sportu u Ujedinjenom Kraljevstvu. Slučaj se bavio pitanjem nemara u sportu, posebno usredotočenim na odgovornost sudaca za sigurnost igrača. Radi se o predmetu *Smoldon v. Whitworth and Nolan* u kojem je ozlijeđeni ragbi igrač tužio suca i trenera igrača za naknadu štete zbog pretrpljene ozljede slomljenog vrata jer je smatrao da je uzrok bio sučevo neprekidanje igre, a što predstavlja nemar. Sud je presudio u korist Smoldona, držeći suca odgovornim za nemar.²⁰

Štetna radnja je samo jedna od pretpostavki odgovornosti koja mora biti ispunjena zajedno s ostalima. Čak i kada štetna radnja nastupi, to ne znači automatski da postoji odgovornost za štetu. Na primjer, iako neka radnja prouzroči štetu, odgovornost neće postojati ako ta radnja nije bila protupravna, poput ozljede izazvane dopuštenim i pravilno izvedenim boksačkim udarcem.²¹

3.3. Šteta

Članak 1046. Zakona o obveznim odnosima kaže: „šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta).“ Ako se šteta odražava na imovini tako da se imovina smanji (obična šteta) ili tako da se zbog nastale štete ne stekne ona korist koja bi bila stečena da se ona nije dogodila, govorimo o imovinskoj šteti. Ako se šteta na odražava na imovini, nego na osobnom dobru, govorimo o neimovinskoj šteti.²²

¹⁹ Kačer, Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3.), str. 355.

²⁰ <https://vlex.co.uk/vid/smoldon-v-whitworth-803930609>

²¹ Gliha, op. cit. (bilj. 7), str. 243.

²² Ibid.

Neimovinska šteta u sportu nastaje samim zadiranjem u tjelesni ili duševni integritet, primjerice udarcem ili vrijeđanjem. Imovinska obična šteta bila bi npr. troškovi liječenja sportaša. Imovinsku štetu u vidu izmakle koristi predstavlja zarada koju bi sportaš ostvario da nije bilo ozljede.²³

Predmet Collet v. Smith & Middlesbrough iz Engleske sudske prakse primjer je slučaja u kojem je sud presudio u korist igrača koji je dobio značajan iznos novca na temelju izmakle koristi. Matthew Collett, mladi igrač Manchester Uniteda, zadobio je tešku ozljedu tijekom utakmice protiv rezervnog tima Middlesbrougha. Ozljeda je bila rezultat prekršaja Davida Smitha, igrača Middlesbrougha, koji je prouzročio prijelom noge. Zbog te ozljede, Collett je morao prekinuti svoju nogometnu karijeru. Collett je podnio tužbu protiv Davida Smitha i Middlesbrough FC-a, tvrdeći da je Smith djelovao nemarno i izazvao ozljedu koja je okončala njegovu nogometnu karijeru. Dobio je naknadu za izgublenu zaradu koju bi ostvario kao profesionalni nogometaš, kao i za medicinske troškove i bol.²⁴

Kada govorimo o šteti nastaloj u sportu, potrebno je definirati pojam sportske štete. Unificirana definicija pojma sportske štete ne postoji. Taj pojam je tvorevina pravne teorije te je definiran na više načina. Prema jednom stajalištu, pojam obuhvaća svaku povredu unutar sportske aktivnosti, osim one uzrokovane od strane gledatelja i trećih. Prema drugom, vladajućem stajalištu, ona je svaka šteta koju zadobije sportaš u neposrednoj vremenskoj i mjesnoj vezi sa samom sportskom aktivnošću. Sportsku štetu trebalo bi definirati kao onu koja nastane tijekom sportske aktivnosti, bilo da je organizirana službeno ili neformalno od strane sudionika, a koju prouzroči aktivni sudionik igre. Ključno pitanje je odnosi li se sportska šteta samo na ozljede nastale tijekom igre u okviru predviđenog ponašanja ili i na ozljede uslijed nepredviđenih ili zabranjenih radnji.

Iz navedenih definicija pojma „sportska nezgoda“ jasno proizlazi da se odnosi isključivo na određene ozljede u kojima sudjeluju sami sportaši. Bez njihovog doprinosa u nastanku ozljede, ne može se govoriti o „sportskoj nezgodi“. Stoga, ovaj pojam nije prikladan za obuhvaćanje svih ozljeda ili šteta koje se mogu dogoditi tijekom sportskih događanja. Ozljede uzrokovane gledateljima, trećim osobama, organizatorima ili njihovim zaposlenicima ostaju izvan opsega ovog pojma. Šteta koja nije povezana s pravilima igre ne bi se smatrala sportskom

²³ Ibid, str. 244.

²⁴ <https://vlex.co.uk/vid/collett-v-smith-and-793412273%20>

štetom, te stoga specifičnosti odgovornosti za sportsku štetu ne bi bile primjenjive kod određivanja naknade.²⁵

3.4. Uzročna veza između štete i štetne radnje

Da bi postojala odgovornost za štetu potrebno je postojanje uzročne veze između štetne radnje i štete. U praksi se često susreće problem utvrđivanja i dokazivanja koja je konkretna radnja uzrokovala nastalu štetu. Šteta može biti rezultat više uzroka, od kojih bi svaki pojedinačno mogao prouzročiti cijelu štetu ili svaki doprinosi dijelu štete, a svi zajedno dovode do konačnog ishoda. U tom kontekstu, može se raditi o alternativnim ili kumulativnim uzrocima. Budući da u mnogim slučajevima na nastanak štete utječe više čimbenika, postavlja se pitanje koji od tih događaja treba smatrati pravim uzrokom. Razne teorije su se razvile u odgovoru na ovo pitanje.

U našem pravnom sustavu, uglavnom je prihvaćena teorija adekvatnosti, prema kojoj se, među različitim događajima koji bi mogli biti uzroci, uzrok prepoznaje kao onaj koji je tipičan za nastanak određene štete. Takav uzrok je onaj koji redovito dovodi do određene vrste štete, a životno iskustvo nam pokazuje da se, uz njegovo postojanje, može očekivati konkretna štetna posljedica.

Teret dokazivanja razlikuje se ovisno o tome je li riječ o subjektivnoj ili objektivnoj odgovornosti za štetu. Ako je riječ o subjektivnoj odgovornosti, pri čemu je bitan element krivnja, teret dokazivanja je na oštećeniku. Ako je riječ o objektivnoj odgovornosti, bez obzira na krivnju, teret prelazi na štetnika koji mora dokazati da njegova radnja nije uzrok nastale štete. Kod objektivne odgovornosti, teret dokazivanja uzročne veze u situacijama koje uključuju opasnu stvar ili djelatnost prebacuje se s oštećenika na štetnika. Ovaj pristup ima za cilj olakšati položaj oštećenika i uskladiti se sa strožim režimom odgovornosti koji prati princip objektivne odgovornosti za štetu. Ipak, iz zakonskog teksta jasno proizlazi da je ova pretpostavka oboriva jer štetnik može dokazati da opasna stvar ili djelatnost nisu uzrokovale nastalu štetu.²⁶

²⁵ Đurđević, Nenad, Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 49, br. 4, 2012, str. 753.

²⁶ Kačer, Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3), str. 357.

3.5. Protupravnost

Jedna od pretpostavki odgovornosti za štetu je protupravnost. Definiira se kao povreda pravnog pravila pozitivnog pravnog poretka. Protupravnost, zapravo, nigdje nije normirana. Ona proizlazi iz općeg načela koje je postavljeno u čl. 8. Zakona o obveznim odnosima koji navodi da je svatko dužan suzdržati se postupanja kojim bi prouzročili štetu drugima. Dakle, nanošenje štete drugome predstavlja protupravno ponašanje.

Protupravno ponašanje u sportu predstavlja kršenje sportskih pravila, kao autonomnog pravnog izvora. To su pravila koja sportaši moraju poštovati jer će, ako određena povreda pravila igre ima za posljedicu povredu drugog sportaša, odgovarati za nastalu štetu. Dakle, sportaš će odgovarati za štetu ako se nije pridržavao sportskih pravila i ako je nastala šteta za drugog sportaša. Kada su ispunjene te dvije pretpostavke govorimo o sportskoj šteti.²⁷

Protupravnost ima dva elementa, objektivni i subjektivni. Objektivni element predstavlja povredu pravnog pravila, a subjektivni predstavlja krivnju. Članak 1049. Zakona o obveznim odnosima kaže da krivnja postoji kada štetnik prouzroči štetu namjerno ili nepažnjom. Namjera je najteži oblik krivnje, kod kojeg štetnik postupa znajući i hotimice. Štetnik koji postupa s nepažnjom ne želi štetu kao posljedicu, već želi samo štetnu radnju. Ovisno o pažnji s kojom štetnik postupa razlikujemo običnu nepažnju i krajnju nepažnju.²⁸

Razlikovanje između subjektivnog i objektivnog elementa protupravnosti bitno je za određivanje različitih vrsta odgovornosti za štetu – subjektivne odgovornosti (temeljene na krivnji) i objektivne odgovornosti (odgovornost neovisna o krivnji), o čemu će kasnije biti više riječi.

3.5.1. Isključenje protupravnosti

Ipak, postoje situacije u kojima je postupanje koje nije u skladu s pravnim pravilima socijalno prihvaćeno. Radi se o onim slučajevima za koje je propisom određeno da je dopušteno ponašanje kojim se drugome nanosi šteta. Najvažniji primjeri za izdvojiti su nužna obrana, krajnja nužda, viša sila, dopuštena samopomoć te pristanak oštećenika.

²⁷ Mićović, Miodrag, Povreda sportskih pravila i odgovornost sportista za štetu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 52, br. 4, 2015., str. 1039.

²⁸ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb 2014., str. 609-622.

Nužna obrana, prema čl. 1052. Zakona o obveznim odnosima, predstavlja napad od druge osobe (napadača) pri čemu mu onaj tko postupa u nužnoj obrani prouzrokuje štetu. Za takvu štetu neće postojati odgovornost jer nema elemenata protupravnosti. Do odgovornosti će doći samo ako se prekorači nužna obrana.²⁹

Krajnja nužda postoji kad otklanjajući od sebe štetu, prouzrokuje štetu drugome, ali je ona manja od štete koja je prijetila. Iako nema elemenata protupravnosti, štetnik će odgovarati za štetu. Oštećenik može u toj situaciji zahtijevati naknadu štete od osobe koja je prouzrokovala opasnost ili od osobe od koje je otklonjena opasnost.

Dopuštena samopomoć je postupanje kojim se otklanja opasnost koja neposredno prijeti. Svatko ima pravo na dopuštenu samo pomoć ali samo ako je ona nužna i ako je razmjerna opasnosti koja prijeti.³⁰

Posljednji i ujedno najzanimljiviji u nizu navedenih primjera isključenja protupravnosti je pristanak oštećenika na štetnu radnju. Načelo *volenti non fit iniuria*, lat. ne čini se nepravda onome tko na nju pristaje, izreka je iz rimske pravne tradicije koja izražava načelo da pristanak oštećenika na štetnu radnju isključuje protupravnost te radnje kao uvjet odgovornosti za štetu. Zbog toga u takvim situacijama štetnik ne snosi odgovornost za nastalu štetu i nema obvezu njene naknade. Pristanak mora biti valjan, dan slobodno i ozbiljno. Koja je granica pristanka, ovisi o samom sportu. Smatra se da sportaš pristaje na one rizike koji su uobičajeni i koje može razumno očekivati. Naravno, to uključuje i eventualne prekršaje koji su u određenom sportu uobičajeni, pod uvjetom da nisu prekomjerni.³¹

Protupravnim ponašanjem u sportu smatra se ono kojim se krše sportska pravila, ali će se protupravnost promatrati i kroz rizike koje sa sobom nosi određeni sport. Dakle, pristankom na sudjelovanje, pristajemo i na rizike toga sporta.

Ne možemo ustanoviti neku univerzalnu razinu rizika za sve sportove. Rizik će ovisiti o vrsti sporta, pa je iz tog razloga bitna podjela na borilačke i neborilačke sportove.

U borilačkim sportovima gotovo je uvijek riječ o rizičnoj aktivnosti. Pravila takvih sportova omogućuju korištenje sile i udaraca kako bi se protivniku nanijele ozljede i ostvarila nadmoć.

²⁹ Gliha, op. cit. (bilj. 7), str. 247.

³⁰ Ibid.

³¹ Kačer, Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3), str. 366.

Prekršaji su njihov sastavni dio, ali moraju biti u granicama prihvatljivog i uobičajenog za određeni sport. Je li to tako, sud će odrediti u svakom pojedinom slučaju.

S druge strane, situacija je drugačija kod neborilačkih sportova. U njima uglavnom nema fizičke konfrontacije ni direktnih protivnika, pa sa sobom nose manje rizike. Štoviše, takve situacije su nepoželjne i pri pravilnom bavljenju sportom mogu se izbjeći. Izuzetak su slučajevi kada sudionici natjecanja istovremeno i zajednički koriste određeni sportski objekt (npr. u jedriličarskim regatama).³²

Pri određivanju uobičajenog rizika u određenom sportu važnu ulogu može imati i priroda sportske opreme. U sportovima gdje oprema igra ključnu ulogu u igri i istovremeno predstavlja opasnost (poput motociklizma), rizik je znatno veći nego u sportovima u kojima oprema ima manju važnost i nije opasna (poput skoka u vis).³³

³² Đurđević, op.cit. (bilj. 25), str. 752.

³³ Kačer, Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3), str. 365.

4. SUBJEKTIVNA ILI OBJEKTIVNA ODGOVORNOST ZA ŠTETU?

U našem građanskom pravu subjektivna odgovornost za štetu je pravilo, dok je objektivna odgovornost iznimka.

Subjektivna odgovornost, uz sve opće pretpostavke odgovornosti, traži i krivnju štetnika, dok kod objektivne postoji odgovornost bez obzira je li štetnik kriv ili nije.

Pitanje procjenjuje li se izvanugovorna odgovornost za štetu u sportu prema kriterijima subjektivne ili objektivne odgovornosti ključno je za rješavanje zahtjeva za naknadu štete u sportu. Međutim, s obzirom na to da relevantni pravni izvori ne sadrže izričitu normu koja bi pružila jasan odgovor, ovo pitanje ostaje otvoreno i zahtijeva odgovarajuće tumačenje postojećih pravnih odredbi.³⁴

4.1. Subjektivna odgovornost

Govoreći o subjektivnoj odgovornosti, treba nešto više reći o krivnji kao subjektivnom odnosu štetnika prema svom djelu. Krivnja ima dva elementa, a to su namjera i nepažnja.

Namjerno nanošenje ozljeda protivničkom igraču postoji samo kada sportaš ima dovoljno vremena za promišljanje o svom postupku. U sportu, međutim, teško je razlikovati voljne pokrete od refleksnih, jer se igra odvija brzo. Namjerno prouzrokovanje štete najčešće je u borilačkim sportovima, ali je važno razlikovati dopuštene udarce koji su svojstveni tom sportu, od namjernog nanošenja ozljeda. Prvi tip ponašanja je u skladu s pravilima igre i dopušten, dok je drugi nedopušten i kažnjiv.³⁵

Sportaš će rijetko biti odgovoran za štete koje iz nepažnje nanese drugom sportašu tijekom igre, čak i ako je do povrede došlo kršenjem pravila igre. Sportaši su obvezni poštivati ta pravila, a sankcije za kršenje već su predviđene u samim pravilima. Tijekom natjecanja, ali i kasnije kroz disciplinske postupke, sportaši i sportski klubovi mogu biti sankcionirani zbog nepoštivanja pravila. Pravila igre ključna su u definiranju granica dopuštenog ponašanja, a sportaši ih moraju poštivati jer bi, u slučaju povrede pravila koja rezultira ozljedom drugog

³⁴ Kačer, Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3), str. 366.

³⁵ Đurđević, op. cit. (bilj. 25), str. 755.

sportaša, mogli biti obavezni nadoknaditi štetu. Manja odstupanja od pravila igre, koja proizlaze iz nepažnje sportaša, česta su pojava među svim sudionicima sportskih aktivnosti. Takva postupanja ne možemo smatrati društveno opasnim ili protupravnim jer ne prelaze granice uobičajenog ponašanja u sportu. Sudionik sportske igre odgovara za štetu nanесenu drugom sudioniku samo ako su ispunjeni svi uvjeti, te ako je šteta prouzročena namjerno ili grubim kršenjem sportskih pravila.³⁶

Takvo stajalište pronalazimo u našoj sudskoj praksi, u odlukama Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Jedna od njih je Rev-758/2003 od 12. siječnja 2005.: *Tuženik bi za spornu štetu odgovarao samo u slučaju da ju je prouzročio svojom krivnjom, što in concreto nije slučaj. Tužitelju bi za spornu štetu odgovarao igrač protivničke momčadi koji mu je nanio tjelesnu ozljedu, u pretpostavci da je tužitelja tjelesno ozlijedio namjerno ili grubim kršenjem pravila igre, te solidarno s njim njegov nogometni klub, ako u pripremi i u tijeku igre nije poduzeo odgovarajuće mjere da se igra odvija u sportskom duhu i u skladu s pravilima igre.*

Nema norme koja određuje da se za sportske štete odgovara prema objektivnoj odgovornosti, pa će se, shodno tome, primjenjivati subjektivna odgovornost za štetu. Ovakvo stajalište može se pronaći i u literaturi, gdje se ističe da se odgovornost temelji na načelu krivnje jer su radnje koje se poduzimaju tijekom sportske igre dozvoljene samom prirodom igre. Također, pravila o objektivnoj odgovornosti ne mogu zaštititi one koji se svjesno izlažu povećanim rizicima, a sudionici igre aktivno doprinose stvaranju tih rizika te se na njih kasnije ne mogu pozivati.³⁷

Određeni sportovi nesumnjivo predstavljaju aktivnosti koje nose neuobičajenu opasnost od štete, a ta opasnost se ne može uvijek izbjeći čak ni uz najveću pažnju sudionika sportske priredbe. No, to ne znači da oni nužno zahtijevaju odgovornost bez obzira na krivnju. Čak i kada su u pitanju štete koje sudionici opasnih sportskih aktivnosti nanesu jedni drugima, većina pravnika u komparativnom pravu smatra da je u takvim slučajevima objektivna odgovornost isključena. Tri su glavna razloga za to. Prvo, radnje sudionika su dopuštene pravilima određenog sporta. Drugo, pravila o objektivnoj odgovornosti ne mogu štititi osobe koje se svjesno izlažu povećanim rizicima, jer ti sudionici prešutno prihvaćaju te rizike. Treće, sudionici aktivno sudjeluju u stvaranju rizika, pa se ne mogu kasnije pozivati na njih.³⁸

³⁶ Ibid., str. 757.

³⁷ Kačer, Fani Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3), str. 366.

³⁸ Đurđević, op. cit. (bilj. 25), str. 763.

4.2. Objektivna odgovornost

U našoj pravnoj teoriji nalazimo i stajalište suprotno gore iznesenom. Neki autori smatraju da se odgovara bez obzira na krivnju budući da je, po njihovom mišljenju, sport rizična djelatnost i predstavlja opasnost za okolinu te se u sportu koristi i oprema koja predstavlja stvari od povećane opasnosti za okolinu. Iako, smatraju da će u nekim slučajevima biti potrebno utvrditi krivnju, a to su slučajevi kada više sportaša sudjeluje u opasnoj djelatnosti odnosno koristi opasnu stvar. Primjer za to bi bio sudar skijaša.³⁹

Sportaši koriste i rekvizite kao dio sportske opreme koji često imaju opasna svojstva. Opasna stvar nije definirana u Zakonu o obveznim odnosima pa je prema definiciji koja je proizašla iz sudske prakse, opasna stvar “svaka stvar koja po svojoj namjeni, osobinama, položaju, mjestu i načinu uporabe ili na drugi način predstavlja povećanu opasnost nastanka štete za okolinu, pa je zbog toga treba nadzirati povećanom pažnjom.”⁴⁰

Prema članku 1063. i 1064. Zakona o obveznim odnosima, smatra se da šteta nastala u vezi s opasnom stvari, odnosno opasnom djelatnošću potječe od te stvari, odnosno djelatnosti, osim ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete. Za štetu uzrokovanu opasnom stvari odgovoran je njezin vlasnik, dok je za štetu nastalu zbog opasne djelatnosti odgovorna osoba koja tu djelatnost obavlja.

Pojedini sportovi po samoj svojoj osobnosti i u redovnim okolnostima predstavljaju opasnu djelatnost. To su primjerice ekstremni sportovi, automobilizam, motociklizam pa i skijanje iz razloga što su vrlo rizični i postoji velika mogućnost sudara.⁴¹

Što se tiče opreme i rekvizita koji se koriste u sportu, ne možemo uzeti da baš svi predstavljaju opasnost sami po sebi. Potrebno je u svakom konkretnom slučaju odrediti njihovu opasnost. Opasne stvari su one koje stvaraju rizik od nastanka štete koji se ne može uvijek izbjeći ni pri najvećoj mogućoj pažnji i sportaš nije uvijek u stanju uspostaviti potpunu kontrolu nad njima.

³⁹ Gliha, op. cit. (bilj. 7), str. 239.

⁴⁰ Klarić, Vedriš, op. cit. (bilj. 28), str. 615.

⁴¹ Kačer, Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3), str. 367.

Motorna vozila, oružje i slični sportski rekviziti, koji su u sudskoj praksi već prepoznati kao opasne stvari, zadržavaju taj status i kada se koriste u sportskim aktivnostima.

Skije se u našoj sudskoj praksi smatraju opasnom stvari jer zajedno sa tijelom skijaša dobivaju veliko ubrzanje i stvaraju energiju koju ni uz primjenu dužne pažnje skijaš ne može iskontrolirati. Dakle, imatelj skija, u pravilu, odgovara po općim pravilima o odgovornosti za opasne stvari.

4.3. Sudska praksa

Stajalište da će se princip odgovornosti za štetu određivati u svakom pojedinom slučaju, zauzeo je Vrhovni sud Republike Hrvatske svojom odlukom Rev x -895/2010 od 9. ožujka 2011.: *Ovaj sud prije svega smatra da se na postavljeno pravno pitanje ne može odgovoriti načelno za sve štetne događaje koji bi nastali prilikom sudjelovanja u sportskoj igri ili treningu, jer pitanje da li se radi o odgovornosti po objektivnom ili subjektivnom kriteriju ovisi od svih konkretnih okolnosti konkretnog slučaja, a temeljem kojih okolnosti se procjenjuje da li se određena aktivnost može smatrati opasnom djelatnošću.* U podnesenoj reviziji tuženi su naveli materijalnopravno pitanje koje se odnosi na pitanje po kojem načelu se procjenjuje odgovornost za štetu koja nastane prilikom sudjelovanja u sportskoj igri ili treningu, odnosno procjenjuje li se odgovornost po objektivnom ili subjektivnom kriteriju. Tuženi smatraju da je to pitanje važno za jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana.

Vezano za nogomet možemo izdvojiti dvije presude, jednu Vrhovnog suda i jednu Ustavnog suda pri čemu je u objema odlukama zauzeto stajalište da nogomet nije opasna djelatnost te da se ne primjenjuje objektivna odgovornost za štetu. Vrhovni sud odlukom od 23.11.2000. u predmetu Rev 2299/1997, polazeći od nogometne utakmice, utvrdio je: *Sudionik športske igre, naime, kome drugi igrač u igri nanese tjelesnu ozljedu, nema pravo na naknadu štete nastale tom ozljedom, osim ako mu je ozljeda nanijeta namjerno ili grubim kršenjem pravila športske igre.* Zatim, Ustavni sud pri odlučivanju o ustavnoj tužbi u predmetu U-III/3687/2005 utvrdio je da: *... igranje nogometa, iako sa sobom nosi određeni rizik od ozljede igrača, po svom sadržaju i pravilima igre nije djelatnost s povećanom opasnošću za koju bi tuženik bio odgovoran bez obzira na krivnju.*

Također, vezano za košarku možemo izdvojiti dvije presude Vrhovnog suda. Rev-141/85 od 15. listopada 1985.: *Igranje košarke, iako nosi određeni rizik od ozljede igrača, ni po svom sadržaju, a ni po pravilima igre nije djelatnost s povećanom opasnošću.*, i VSRH Rev-1465/09 od 23. veljače 2010.: *Naime, u konkretnom slučaju nije se radilo o opasnoj djelatnosti, iako ovakve motoričke pripreme i igranje košarke, svakako predstavljaju određeni rizik za osobe koje sudjeluju u tim aktivnostima.*

Iako sport sam po sebi možda nije opasna djelatnost, posebne okolnosti u kojima se odvija mogu ga učiniti opasnim, što otvara mogućnost primjene načela objektivne odgovornosti pri utvrđivanju odgovornosti za štetu.⁴² Tako je Vrhovni sud u odluci Rev-2843/90 od 3. travnja 1991. utvrdio: *... održavanje hokej utakmice bez postavljene zaštitne mreže za gledaoca predstavlja opasnu djelatnost.*

Slijedeći sudsku praksu možemo zaključiti da ne postoji neko pravilo glede principa odgovornosti te da u svakom konkretnom slučaju treba utvrditi okolnosti u kojima je šteta nastala i tek onda odrediti po kojem će se principu odgovarati.

5. ODGOVORNOST ORGANIZATORA SPORTSKOG NATJECANJA

5.1. Organizator sportskog natjecanja

Govoreći o odgovornosti organizatora sportskog natjecanja, izlazimo iz područja sportske štete jer sportska šteta nije pojam kojim možemo obuhvatiti sve štete nastale povodom sportske priredbe. Pa tako vezano za ovu odgovornost možemo govoriti o šteti povodom sportske priredbe.⁴³

Članak 1081. Zakona o obveznim odnosima određuje da se organizatorom priredbe smatra osoba koja okupi veći broj ljudi na otvorenom ili zatvorenom prostoru, ne navodeći specifičnu svrhu okupljanja. To znači da se "priredba" može odnositi na razne događaje kao što su kazališne predstave, koncerti, kulturne manifestacije, sajmovi, gospodarske priredbe, politički skupovi, pa tako i sportska natjecanja. Uz Zakon o obveznim odnosima, ključni su i Zakon o

⁴² Kačer, Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3), str. 367.

⁴³ Đurđević, op. cit. (bilj. 25), str. 753.

sportu te Zakon o sprečavanju nereda na sportskim natjecanjima, koji detaljnije definiraju tko može biti organizator sportskog natjecanja, kao i njegove obveze.⁴⁴

Prema članku 19. Zakona o sportu organizaciju mogu obavljati sportske udruge i trgovačka društva. Sukladno daljnjim odredbama Zakona, kao mogući organizatori sportske priredbe navedeni još: sportski savezi (čl. 46. st. 1.), nacionalni sportski savezi (čl. 47. st. 5.), Hrvatski olimpijski odbor (čl. 51.), sportske udruge i sportska društva osoba s invaliditetom (čl. 53. st. 1.), sportski savezi osoba s invaliditetom (čl. 53. st. 4.), Hrvatski paraolimpijski odbor i Hrvatski sportski savez gluhih (čl. 54. st. 3.), udruženje školskih sportskih društava (čl. 55. st. 1.), Hrvatski školski sportski savez (čl. 55. st. 3.), studentski sportski savez (čl. 57. st. 2.), Hrvatski akademski sportski savez (čl. 57. st. 5.).

Člankom 3. stavak 3. Zakona o sprečavanju nereda na sportskim natjecanjima proširen je krug ovlaštenika za organiziranje sportskog natjecanja i na fizičke osobe.

Prema sudskoj praksi, osoba koja je samo osigurala tehničku podršku i dala u zakup prostor za održavanje sportskog natjecanja ne smatra se organizatorom tog događaja te neće odgovarati za štetu nastalu tijekom natjecanja prema odredbama koje se odnose na odgovornost organizatora priredbi. Također, prema članku 1081. Zakona o obveznim odnosima, neće biti odgovorna ni osoba koja je samo financijski podržala održavanje priredbe ili bila njen sponzor.⁴⁵

5.2. Osnove odgovornosti za štetu

Odgovornost se može zasnivati na nekoliko različitih osnova, ovisno o tome tko je pretrpio štetu te od kojeg uzroka ona potječe. Organizator ne snosi odgovornost za postupke sportaša na terenu, ali može biti odgovoran za štetu uzrokovanu njihovim ponašanjem ako nije ispunio svoju obvezu osiguranja uvjeta za nesmetano odvijanje sportske priredbe, primjerice, ako nije adekvatno ogradio teren od gledališta u skladu s pravilima sporta. Organizator može svojim postupanjem prouzročiti štetu ne samo gledateljima, već i sportašima, pa se njegova

⁴⁴ Klasiček, Dubravka, *Odgovornost organizatora za štetu nastalu na sportskom natjecanju*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 56, br. 2, 2019., str. 356.

⁴⁵ Klasiček, op. cit. (bilj. 44), str. 358.

odgovornost dijeli na odgovornost prema obje skupine. Međutim, ova odgovornost ne spada u sportsku štetu u užem smislu, jer proizlazi iz aktivnosti koja nije isključivo sportske prirode.⁴⁶

Odgovornost organizatora može se temeljiti na članku 1081. Zakona o obveznim odnosima prema kojem organizator odgovara ako je došlo do imovinske ili neimovinske štete nastale smrću ili tjelesnom ozljedom, razlog čega je nastanak izvanrednih okolnosti koje mogu nastati okupljanjem većeg broja ljudi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru.⁴⁷ Kao izvanredne okolnosti navodi se gibanje masa, opći nered i slično. Jasno je da u obzir dolazi svaka izvanredna okolnost koja može dovesti do štete, a sud će biti taj koji će odrediti ima li određeni događaj karakter izvanrednih okolnosti. Oblici štete za koju organizator može biti odgovoran određuju se prema odredbama Zakona o obveznim odnosima koje se odnose na naknadu imovinske štete u slučaju smrti ili tjelesne ozljede, kao i prema zakonima koji uređuju neimovinsku štetu. Ovdje se radi o odgovornosti za štetu nastalu gledateljima sportskog događaja, koji su dio mase, gdje mogu nastati tipične štete prema članku 1081. Zakona o obveznim odnosima. Da bi organizator sportske priredbe odgovarao za štetu u smislu čl. 1081. Zakona o obveznim odnosima, potrebno je da se šteta dogodila u prostoru na kojem se, pod nadzorom organizatora, okupio veći broj ljudi. Šteta mora biti posljedica izvanrednih okolnosti koje mogu nastati u takvim prilikama te mora nastati u vidu imovinske ili neimovinske štete nastale smrću ili tjelesnom ozljedom.

Organizator može prouzročiti štetu i zbog propusta provođenja zakonom propisanih sigurnosnih mjera i propusta u osiguranju uvjeta za nesmetano gledanje sportske priredbe. Organizator ima niz obveza koje treba ispuniti, kao što su naprimjer postavljanje redarske službe s dovoljnim brojem redara i praćenje uputa policije u vezi sigurnosnih mjera. Ako organizator načini takav sigurnosni propis odgovarat će prema općim pravilima odgovornosti i bit će obvezan nadoknaditi svaku nastalu štetu.⁴⁸ Dakle, ako šteta nastane zbog organizacijskih propusta, organizator neće odgovarati prema pravilima članka 1081. Zakona o obveznim odnosima jer šteta nije posljedica izvanrednih okolnosti.

Nadalje, u slučaju da se održavanje sportskog natjecanja okarakterizira kao opasna djelatnost, organizator će odgovarati prema pravilima koja se odnose na odgovornost za štetu od opasne djelatnosti. Održavanje sportskog natjecanja neće se uvijek smatrati opasnom

⁴⁶ Gliha, op. cit. (bilj. 7), str. 257.

⁴⁷ Kačer, Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3), str. 372.

⁴⁸ Klasiček, op. cit. (bilj. 44), str. 370.

djelatnošću nego samo ako sud utvrdi visok rizik mogućnosti nastanka štete za okolinu. Ako postoji odgovornost po ovim pravilima, uzročna veza se predmnijeva te je tako položaj oštećenika olakšan.⁴⁹

Za štetu koju pretrpe sportaši na sportskim događajima, odgovarat će organizatori po općim pravilima odgovornosti za štetu. Organizator je dužan omogućiti nesmetano i sigurno odvijanje sportskog natjecanja tako da instalacije sportskog objekta održava u ispravnom stanju, prikladnom za bavljenje sportom. Također, organizator je dužan potvrditi pravila sportske igre jer se pravilima regulira organiziranost natjecanja i natjecateljski duh te sigurnost održavanja natjecanja.⁵⁰ Vezano za to, imamo odluku VSRH Rev-758/2003 od 12. siječnja 2005.: *Tuženik bi za spornu štetu odgovarao samo u slučaju da ju je prouzročio svojom krivnjom, što in concreto nije slučaj. Tužitelju bi za spornu štetu odgovarao igrač protivničke momčadi koji mu je nanio tjelesnu ozljedu, u pretpostavci da je tužitelja tjelesno ozlijedio namjerno ili grubim kršenjem pravila igre, te solidarno s njim njegov nogometni klub, ako u pripremi i u tijeku igre nije poduzeo odgovarajuće mjere da se igra odvija u sportskom duhu i u skladu s pravilima igre.*

6. POVREDA PRAVA OSOBNOSTI U SPORTU

Sportaši se samom odlukom o bavljenju sportom izlažu izvjesnim rizicima toga sporta i pristaju na izvjesne zahvate u svoje tijelo, što znači isključenje protupravnosti. Kako je već bila riječ, taj pristanak nije apsolutan i neograničen, on se odnosi samo na zahvate koji su uobičajeni. Npr. u boksu je udarac u glavu dozvoljena i uobičajena radnja, dok ozljeda uha koju je Evander Holyfield doživio u boksačkom meču s Mikeom Tysonom to nije.

Nažalost, u sportu se događaju i ozljede koje su prekomjerne i nedozvoljene, pa tako dolazi do odgovornosti za štetu. Ozljeda sportaša u pravnom smislu je povreda njegova prava osobnosti. Članak 1046. Zakona o obveznim odnosima kaže: „šteta je umanjeње nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta).“

⁴⁹ Kačer, Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3), str. 373.

⁵⁰ Adamčić, Damir, Odgovornost organizatora športskih natjecanja za štetu i posebni slučajevi odgovornosti, u: Vladavina prava, vol. 3., br. 1, 1999, str. 126.

Prema članku 19. Zakona o obveznim odnosima, svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti. Ona nisu u potpunosti navedena u Zakonu, nego se radi o otvorenoj listi prava, samo su primjerično navedena. Tako se pod pravima osobnosti podrazumijevaju pravo na život, tjelesno zdravlje, duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, slobodu, privatnost osobnog i obiteljskog života i druga prava. Vezano za ovu temu, treba nešto više reći o pravu na tjelesno zdravlje.

Oštećenje tjelesnog zdravlja može se manifestirati kao tjelesna ozljeda, gubitak tjelesnog organa ili tjelesna bolest. Da bi oštećenik imao pravo na pravičnu novčanu naknadu za pretrpljenu neimovinsku štetu, potrebna je opravdanost u težini povrede i okolnostima slučaja. Pri odlučivanju o visini pravične naknade, sud će uzeti u obzir intenzitet i trajanje fizičke boli, duševne boli i straha prouzročenih povredom. Na primjer, ogrebotina koja izazove kratkotrajnu fizičku bol kao povreda prava na tjelesno zdravlje ne opravdava dosuđenje pravične novčane naknade. Teže ozljede koje se dogode sportašu, naravno, predstavljaju osnovu za pravičnu novčanu naknadu.⁵¹

Posljedica ozljede sportaša može biti smanjenje životnih aktivnosti koje je do ozljede normalno mogao obavljati. To se odnosi kako na fizičku tako i na duševnu bol koju proživljava zbog nesposobnosti za rad ili smanjenja nesposobnosti za rad. Kad sud bude odlučivao o novčanoj naknadi mora uzeti u obzir dužinu trajanja smanjenja životne aktivnosti te postotak invaliditeta jer svako smanjenje životne aktivnosti neće biti osnova za novčanu naknadu. Također, bitna je i životna dob oštećenika jer što je osoba mlađa dulje će osjećati posljedice, kao i zanimanje koje on obavlja jer nije svejedno osjeća li bol samo u slobodno vrijeme i/ili kada obavlja svoju profesiju.⁵²

Možemo izdvojiti još neka prava osobnosti koja su bitna u sferi sporta. To su pravo na ugled, čast, dostojanstvo, ime i pravo na privatnost.

Povreda ugleda, časti i dostojanstva obično se događa kroz ponašanje koje ima obilježja uvrede ili klevete. Uvredom se smatra izražavanje nepoštovanja prema časti, ugledu i dostojanstvu druge osobe. Može se uvrijediti drugoga riječima, djelima ili simbolima. Nepristojno ponašanje ne predstavlja uvijek uvredu. Ono treba biti izrazito grubo i primitivno

⁵¹ Crnić, Ivica, Prava osobnosti i neimovinska šteta u sportu, u: Kačer, Hrvoje et al., Sportsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2018., str. 273.

⁵² Ibid. str. 275.

da bi se smatralo uvredom. Kleveta je iznošenje neistinitih tvrdnji o nekome, koje mogu štetiti njegovom ugledu, časti i dostojanstvu.⁵³

Pravo na ime ima svaki čovjek kao oznaku svoje osobnosti i osobni identifikacijski znak. Sportaši, kao poznate i utjecajne ličnosti, često mogu doživjeti povredu ovoga prava. To najčešće može biti kroz nedozvoljeno korištenje imena od strane treće osobe kako bi ostvario određenu korist. Npr. korištenje imena sportaša kako bi se reklamirao određeni proizvod u medijima i tako stvorilo mišljenje javnosti da on podržava taj proizvod.⁵⁴

Pravo na privatnost osobnog i obiteljskog života može biti ugroženo praćenjem tuđeg kretanja, prisluškivanjem razgovora, neovlaštenim fotografiranjem, korištenjem fotografija bez dozvole itd. Sportašima je to pravo najčešće ugroženo postupanjem medija. Osim što objavljuju njihove sportske uspjehe i neuspjehe, mediji zadiru i u njihov privatni život i vrlo lako mogu načiniti povredu navedenog prava osobnosti.⁵⁵

7. POPRAVLJANJE ŠTETE

Šteta nastala u sportu popravlja se kao i druge štete, naturalnom restitucijom, naknadom štete ili davanjem zadovoljštine. Cilj je popraviti štetu na način da se uspostavi stanje kakvo je prije nastanka iste bilo. U slučajevima kad se ne može uspostaviti stanje kakvo je prije bilo, a to je npr. ako se sportaš zbog ozljede više ne može baviti sportom ili se uništila stvar koja se više ne može popraviti, treba nastojati ublažiti posljedice štete i što je više moguće stanje približiti onome kakvo je bilo.⁵⁶

7.1. Imovinska šteta

Popravlja se prvenstveno naturalnom restitucijom, a ako to nije moguće onda se isplaćuje naknada štete. Šteta nastala na sportskom rekvizitu sportaša (npr. skija, reketa) može se nadoknaditi popravkom oštećenja ili zamjenom odgovarajućim rekvizitom iste kvalitete i vrste,

⁵³ Ibid., str. 282.

⁵⁴ Proso, Maja, Pravo na publicitet u sportu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 52, br. 4, 2015., str. 1071.

⁵⁵ Kačer, Ostojić, Bogović, op. cit. (bilj. 3), str. 368.

⁵⁶ Gliha, op. cit. (bilj. 7), str. 259.

čime bi se uspostavilo prijašnje stanje. Ukoliko to nije moguće, šteta će se nadoknaditi isplatom novčanog iznosa u vrijednosti uništenog rekvizita.⁵⁷

Šteta nastala uslijed smrti, tjelesne ozljede ili narušenog zdravlja obično se nadoknađuje u obliku novčane rente koja se isplaćuje periodično kroz određeno vrijeme plaćanjem mjesečnih obroka unaprijed. Renta se može isplatiti i u jednokratnom iznosu ako za to postoje opravdani razlozi. U slučaju ozljede ili narušenog zdravlja, oštećeni može tražiti i naknadu troškova liječenja, drugih potrebnih troškova povezanih s ozljedom, kao i naknadu izgubljene zarade zbog privremene nesposobnosti za rad tijekom liječenja. Pravo na rentu može zahtijevati i ako zbog potpune ili djelomične nesposobnosti za rad gubi prihod, zbog povećanih potreba, ili zbog gubitka ili ograničenja mogućnosti daljnjeg razvoja i napredovanja. Ovisno o tome kakve su posljedice, renta se određuje doživotno ili kroz određeno vrijeme.⁵⁸

Ako se sportaš zbog ozljede morao prestati baviti sportom, nastat će i šteta u obliku izmakle koristi. Štetnik će biti dužan nadoknaditi vrijednost dobiti koju bi oštećenik ostvario da nije nastala takva posljedica.

Naknada štete u sportu je najčešći oblik popravljivanja štete. Pri njenom određivanju treba paziti na to da ona treba biti ekvivalent onoj šteti koju je sportaš pretrpio, ni veća ni manja od toga.⁵⁹

7.2. Neimovinska šteta

Do neimovinske štete dolazi ako je povrijeđeno neko pravo osobnosti sportaša. Šteta se ne odražava na imovini nego na nekom zaštićenom ljudskom pravu. Svaka povreda prava osobnosti neće značiti i pravo na isplatu novčane naknade. Pravo na novčanu naknadu sud će dosuditi ako odredi da težina povrede i okolnosti to opravdavaju.⁶⁰

Neimovinska šteta popravlja se moralnom ili novčanom naknadom koju zovemo satisfakcija odnosno zadovoljština. Satisfakcija je oblik popravljivanja štete koji se priznaje oštećeniku kao određeno subjektivno zadovoljenje. Prema njezinom sadržaju, razlikujemo moralnu i novčanu satisfakciju

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid., str. 260.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Crnić, op. cit. (bilj. 51), str. 269.

Moralnom (nenovčanom) satisfakcijom treba se ostvariti svrha koja se postiže novčanom naknadom. Načini popravljjanja neimovinske štete nenovčanom naknadom su objavljivanjem presude odnosno ispravka, povlačenjem izjave kojom je povreda učinjena ili nekom drugom radnjom kojom se može ostvariti ta svrha. Ako je povreda učinjena putem medija, onda se pravo oštećenika na ispriku prosuđuje prema Zakonu o medijima.⁶¹

Popravljanje štete nenovčanom naknadom, ne isključuje i mogućnost dosuđivanja novčane naknade prema propisima obveznog prava. Dakle, postoji mogućnost kumuliranja ta dva oblika popravljjanja štete.⁶²

Novčana satisfakcija služi kako bi pomogla oštećeniku u uspostavljanju stanja kakvo je bilo prije nastanka štete. Zakon o obveznim odnosima propisuje da će sud dosuditi pravičnu novčanu naknadu u slučaju povrede prava osobnosti, ako utvrdi da to težina povrede i okolnosti slučaja opravdavaju, neovisno od naknade imovinske štete, pa čak i kad nje nema.⁶³ Iznos novčane naknade zbog neimovinske štete utvrđuje redovni sud u prvom stupnju, dakle to su općinski i trgovački sud. Kad odlučuje o visini, sud treba voditi računa o trajanju i intenzitetu fizičkih i duševnih boli te cilju kojem služi ta naknada. Takvu procjenu sud može napraviti tek nakon što se izvede sudsko medicinsko vještačenje.⁶⁴

⁶¹ Ibid.

⁶² Ibid.

⁶³ Zakon o obveznim odnosima NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23, čl. 1100.

⁶⁴ Crnić, op. cit. (bilj. 51), str. 270.

8. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu prikazan je pravni okvir odštetne odgovornosti u sportu u hrvatskom pravu. Iz navedenoga je razvidno kako hrvatsko sportsko pravo ima niz problema, od kojih je najveći problem nedostatak pravne regulative ove materije u Zakonu o sportu, koji je *lex specialis* za područje sportskog prava. Građanskopravno uređenje materije odštetne odgovornosti iz Zakona o obveznim odnosima primjenjuje se na pitanja naknada štete u sportu kao *lex generalis*, međutim, u sportu nailazimo na mnoge specifičnosti zbog kojih pravila Zakona o obveznim odnosima nisu uvijek odgovarajuća i potrebno ih je pažljivo tumačiti, jer prilikom donošenja Zakona o obveznim odnosima u fokusu zasigurno nije bilo sportsko pravo i specifičnosti odštetne odgovornosti u toj grani prava.

Slijedom toga, mišljenja sam da bi se u naš Zakon o sportu trebalo uvesti pravilo o solidarnoj odgovornosti sportskih društava za štetu i u slučaju kada igrač ima zaključen ugovor o profesionalnom igranju, a ne samo ugovor o radu, kakvo je pravilo na snazi danas, budući da je u hrvatskom sportu vrlo mali broj ugovora o radu.

Nadalje, kod ekstremnih i borilačkih sportova postoji visoka razina rizika kojeg sportaši prihvaćaju činjenicom da se bave tim sportovima, pa bi u sportskom pravu bilo poželjno Zakonom o sportu dodatno regulirati pitanje principa odštetne odgovornosti koji se primjenjuje pri određivanju izvanugovorne odgovornosti za štetu.

Može se zaključiti da se u vezi sa sportašima gradi poseban pravni režim ograničene odgovornosti, što ima za posljedicu da će u određenim okolnostima oštećeni biti uskraćen za pravo na naknadu štete. To potvrđuje činjenica što je uobičajeno, osobito kad se radi o ekstremnim, borilačkim sportovima, da se aktivnosti odvijaju uz povredu sportskih pravila, do čega dolazi u trenutku kada se mogućnost kontroliranja postupaka smanjuje, a povećava rizik nastupanja štete. Zbog toga su opravdano traženi načini kako bi se ograničila odgovornost sportaša i da će odgovarati ako se utvrdi da se u trenutku povrede sportskog pravila nisu ponašali sa dužnom pažnjom i sukladno duhu sportske igre.

Bez obzira što Zakon o obveznim odnosima propisuje pitanja naknade štete općenito, uslijed naglog razvoja sporta očigledno je kako taj pravni okvir ne odgovara potrebama daljnjeg razvitka sporta.

9. LITERATURA

IZVORI PRAVNE KNJIŽEVNOSTI

1. Adamčić, Damir, Odgovornost organizatora športskih natjecanja za štetu i posebni slučajevi odgovornosti, u: Vladavina prava, vol. 3, br. 1, 1999.
2. Crnić, Ivica, Prava osobnosti i neimovinska šteta u sportu, u: Kačer, Hrvoje et al., Sportsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2018.
3. Đurđević, Nenad, Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 49, br. 4, 2012.
4. Gliha, Igor, Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu, u: Kačer, Hrvoje et al., Sportsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2018.
5. Gliha, Igor, Protupravnost kao pretpostavka građanskopravne odgovornosti za štetu nastalu u športu, u: Privreda i pravo, Udruženje društava pravnika u privredi Hrvatske, Zagreb, vol. 32, br. 11- 12, 1993.
6. Kačer Blanka; Ostojić, Fani Milan; Bogović, Ana-Maria, Odštetna odgovornost u sportu (hrvatsko pozitivno pravo), Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 59, br.2., 2022.
7. Kačer, Hrvoje; Kačer, Blanka; Čizmić, Jozo, Uvod, u: Kačer, Hrvoje et al., Sportsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2018.
8. Klarić, Petar; Vedriš, Martin, Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb 2014.
9. Klasiček, Dubravka, Odgovornost organizatora za štetu nastalu na sportskom natjecanju, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 56, br. 2, 2019.
10. Mićović, Miodrag, Povreda sportskih pravila i odgovornost sportista za štetu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 52, br. 4, 2015.
11. Proso, Maja, Pravo na publicitet u sportu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 52, br. 4, 2015.
12. Smokvina, Vanja, Profesionalni sportaši i posebnosti njihova radnopravnog odnosa – u prilog raspravi o Zakonu o sportu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 73, br. 2-3, 2023.

PRAVNI PROPISI

1. Pravilnik o sigurnosti na uređenim skijalištima, NN 91/2023.
2. Zakon o obveznim odnosima NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23
3. Zakon o sportu NN 141/22
4. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima NN 117/03, 71/06, 43/09, 34/11, 114/22

INTERNETSKE STRANICE

1. <https://vlex.co.uk/vid/collett-v-smith-and-793412273>
2. <https://vlex.co.uk/vid/smoldon-v-whitworth-803930609>
3. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0391>